

VÆLNJAN

Filme: <https://vimeo.com/729644761>

Bievnesh learoevierhtien bijre: <https://www.e-skuvla.no/ya/product/demokrati/>

Mænnan daam teemam tjërrehtamme datne leah

- daajroem åådtjeme dan dåaresthfaageles teeman bijre almetjehealsoe jñh jieledehaalveme
- daajroem evtiedamme mij jñh gie identiteetem, jñjtjedomtesem, jearsoesvoetem jñh ektiedimmiem baajnehte
- daajroem åådtjeme guktie histovrijes traavmah goh koloniseereme, daaroedehteme jñh varke jarkelimmieh seabradahkesne giejh jñh traavmah biejjeh, mah maectieh boelveste boelvese jærhkedh
- daajroem åådtjeme guktie almetjh identiteetem jñh ektiedimmiem evtiedieh, jñh guktie ektiedahkoem mubpiejgumie utnieh

- daajroem åådtjeme perspektijven, gellievoeten jìh seabradahkelaejhtehks ussjedimmien bÿjre evtiedimmien tjÿrrh kultuvregoerkesistie, jìh maehdedh guarkedh mannasinie almetjh jeatjah veeljemh vaeltieh goh datne jÿjtjh sÿjhth darjodh
- guarkeme mij identiteetem jìh jÿjtjedomtesem baajnehte, jìh leah nuepiem åådtjeme voenges seabradahkem kraanskodh gusnie veasoeminie, jìh nasjonaale jìh veartenevijries tsiehkìeh jìh gyhtjelassh
- maahtoem eevtjeme seabradahkelaejhtehks ussjedimmesne, digitaale vuarjasjimmesne, kraanskoemisnie jìh etihkeles voerkesvoetesne, jìh goerkesem åtnah jeatjebh maehetieh jeatjah aarvoevåaromem jìh vuajnoem utnieh goh jÿjtjh åtnah
- ussjedadteme nænnoes vuekieh aaj sæjhta jiehtedh aarvoeh gorredidh goh seammavyörtegsvoete jìh gellievoete
- gÿngelåbpoe goerehtamme aktem dejstie goerehtimmielaavenjassijste

Filmen åvtelen:

Digkedh voestegh daejtie aalkoegyhtjelaside jeatjah learoehkinie jallh ektesne klaassesne:

1. Maam tjoelen jìh tjoeleidentiteeten bÿjre daajrah?
2. Guktie tjÿelkesth mij vælnjoeh almetjh leah?
3. Guktie maehetebe vielie lieredh nåarmi bÿjre mah leah tjoele- jìh seksualiteetegellievoeten bÿjre?
4. Guktie skuvle maahta meatan årrodh dahkoemaahtoem vedtedh learohki jìh noeri luvnie?

Filmen mænngan:

Digkedh daejtie ussjedadtemegyhtjelaside jeatjah learoehkinie jallh ektesne klaassesne:

1. Man bÿjre filme?
2. Guktie Elisabeth Skubberud tjÿelkeste mij vælnjoeh almetjh leah?

3. Maam filmesne tjjelkeste identifiseeremen bijre jįtsistie goh vaelnjoeh almetje jįh saemien vaelnjoeh almetje?
4. Guktie vaelnjoeh almetjh heterofijle jįh CIS-almetjįstie joekehtieh?
5. Maam filme noeri bijre soptseste mah vueptiestieh dah leah vaelnjan?
6. Guktie mijjieh seabradahkesne maechtebe aelhkebe darjodh dejtie noere almetjidie mah sijhtieh skåapen sistie batedh goh vaelnjan? Mej tjjelke raeriejgumie Elisabeth Skubberud bata?
7. Mannasinie vihkele Sapmi Pride aaj unnebe sijjine ornesavva?
8. Guktie transalmetji jįh bifijle almetji tsiehkje maahta lissie haestje arrodh?
9. Mah ssjaldahkh dov akten jallh jienebi seksuelle identiteeti bijre mej bijre Elisabeth Skubberud filmesne ussjedadta?
10. Guktie datne goh meatanlearohke jallh voelpe maahtah viehkiehtidh jis dov lea klaassevoelpe jallh voelpe mij geerve atna?

Teemah ussjedadtemasse/digkiedemman jįh goerehtemman/faagetjaalegasse:

1. Vuartesjh daejtie baakoetjertide tjoevkesisnie filmeste: *tjoele, tjoeleidentiteete, seksualiteete, jieledehtsiehkje, gellievoete, lkoestimmie*
2. *“Manne vaelnjan, men im provhkh dam almetjidie jiehtedh. Tuhtjem baakoe eevre hijven. Manne vaelnjan, men im provhkh dam almetjidie jiehtedh. Jis sijhtieh raaktan dam mov bijre daejredh, dellie jeahtam manne leam manne”.*

Gosse Ole Henrik Lifjell soptsesti satne lij homofijle dellie damti satne tjoeri sov saemien identiteetem laehpedh. Lohkh artihkelem svaalhtesisnie vuelielisnie jįh digkedh maam jeehti.

Anehks artihkele arjelsaemien gielese:

<https://www.nrk.no/sapmi/saemie-jih-homofijle-1.16092259>

Guhkies artihkele daaroengielese:

https://www.nrk.no/sapmi/samisk-og-homofil-_ole-henrik-folte-han-matte-legge-vekk-det-samiske-da-han-kom-ut-1.16084739

3. **Diagnovsh F64.0, F64.2 j̄ih F64.8**

Lohkh definisjovnem diagnovside F64.0, F64.2 j̄ih F64.8 Maana-, noere- j̄ih fuelhkiedirektoaraaten (Bufdir) [Lhbtiq-baakoelæstosne](#) nedtesne. Definisjovnh leah diagnovsedefinisjovnh mah soptsestieh joekehts seksuelle identiteeth sturreminie vuajnalgieh. Bufdiren baakoelæstosne tj̄ielkeste ij leah siemes mejtie transseksualisme j̄ih jeatjah tjoeidentiteetsturremh byöroeh psykiske diagnovsine ryöknesovvedh.

<https://ny.bufdir.no/likestilling/lhbtiq-ordlista/>

Vuartesjh diagnovside j̄ih tj̄ielkestimmide j̄ih digkedh aktem daejstie gyhtjelassijste:

- a) Transseksualisme lea aarebi medisijnen diagnovse, mij tsiehkien buerkeste gusnie almetje veantha satne tjoeidentiteetem átna mij ij leah akteraeresne dejnie tjoeleline mejnie registreereme sj̄idti reakadimmesne. Reakedstjoelem registreerie byjnetje tjoeleorgaani mietie. Veartenen healsoeorganisasjovne (WHO) myöte jaepien 2018, transalmetjh eah leah psykiske sk̄iemtjes, j̄ih tjoele lea galkije.

b) *Vaastoe*

mah daate skiemtjelasse

jallh ajve mov

eatneme

Ánne Márjá Guttorm Graven

Guktie tjaelije Ánne Márja Guttorm Graven ussjedadta vuajnoej bijre vælnjoeh almetji bijre?

4. Saemien seabradahkh Leah jarkelimmesne. Sjøhteheke gyhtjelasse dejnie saemien seabradahkine lea guktie daaroedeheme lea mijjen seabradahkem baajnehtamme akten mïrrestallemeperspektijven mietie. Aarebi ij Leah sijjie orreme gellievoetese jïh jïjtjemem aalkoeåålmeginie guarkedh mïrrestallemeperspektijvesne. Daelie jienebh saemieh veeljeh ræhpas årrodh seksuelle orienteringen bijre. Lohkh mïrrestallemen bijre Saemiedigkiebïevnesisnie mïrrestallemen bijre.

<https://sametinget.no/f/p1/i52468d23-1546-4ac2-804a-5d3f2ef56bb2/sabme-jallu-norsk.pdf>

- a) Guktie reektehtse viehkehte guktie saemien seabradahkh vielie demokrateles sjidtieh?
- b) Ussjedadth mah jarkelimmieh mah Leah sjïdte me don voestes reektemen mænngan mïrrestallemen bijre maam Saemiedigkien stoerretjåanghkoeh gietedï 2004?

5. Videjove-essay— *Manne goh vælnjan*

Darjoech videjove-essayem teeman bijre “*manne goh vælnjan*” viehkine soptsestidh, ussjedadtedh jñh saetniesdaajroeh soptsestidh. Laavenjassesne edtjh ånehks filmem darjodh gusnie dovne soptsesth jñh beavnah jñh ussjedadth daan teeman bijjelen. Tjoerh vuesiehtidh dov lea daajroe teeman bijre. Maahtah veeljedh daam teemam åehpiedehtedh aarkebiejjien tjïrrh, moraaalen tjïrrh, filosofeles, religijjööse jallh vitenskapeles geatskanimmievuekien tjïrrh.

Maahtah jïjtse guvvieh nuhtjedh, lööneme filmebietsk, redigeeredh, soptsestæjjagielem baantedidh jñh tjoejh jñh effekth gaskeviermeste löönedh mah dov vuajnoeh jñh argumenth nænnoestieh.

Daesnie säemies videjove-essayh: https://www.youtube.com/watch?v=tI_TeoIGwCU

Säemies teemagyhtjelassh soptsesasse mejtie maahtah nuhtjedh:

- “skåapen sistie båetedh” fualhkan jñh voelpide desnie gusnie årrode
- mah vælnjoeh almetjh maehtieh mielehkem gaavnedh desnie gusnie årroeh
- guktie lea vælnjoeh tjidtjebem jallh aehtjebem utnedh desnie gusnie årrode
- åtnoe diebles baakojste vælnjoeh almetji bijre skuvlesne, voenesne, maadtoeladtji luvnie
- religijjööse jñh kulturelle gyhtjelassh mah leah vælnjoehvoeten bijre desnie gusnie årrode
- sierredimmie vælnjoeh almetjijstie skuvlesne jallh barkoejieliedisnie
- maam almetjh dijen hiejmiesijjesne Priden jñh åtnoen bijre Pride-saeviegistie tuhtjeh